

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Spelregels van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)

Spelregels van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)

Voor u ligt de geactualiseerde versie van de ‘Spelregels van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport’, de MIRT Spelregels. Deze versie vervangt de MIRT Spelregels versie januari 2009. Op projecten die gestart zijn onder de eerdere MI(R)T/ SNIP Spelregels zijn deze MIRT Spelregels ook van toepassing, tenzij hierover projectspecifieke afspraken zijn gemaakt. In de meeste gevallen zal voor deze projecten het maken van een aanvulling op beslismoment 3 voldoende zijn.

De actualisatie betreft een eenduidiger gebruik van terminologie, de verdere ‘vernatting’ in het kader van de start van het Deltaprogramma, het integreren van de uitkomsten van Sneller&Beter (met name procesontwerp) en de wijziging van de Tracéwet. Daarnaast is het aantal beslismomenten teruggebracht van vijf naar vier.

Aan de inhoud van deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Leeswijzer

In de Inleiding wordt nader ingegaan op wat het MIRT is. De in het kader van de MIRT Spelregels te doorlopen fasen (verkenning, planuitwerking en realisatie) en de daaraan gekoppelde beslismomenten worden in de navolgende hoofdstukken toegelicht.

Het gaat om de volgende vier beslismomenten:

- Beslismoment 1: Startbeslissing
- Beslismoment 2: Voorkeursbeslissing
- Beslismoment 3: Projectbeslissing
- Beslismoment 4: Opleveringsbeslissing

Per beslismoment wordt aangegeven wat de essentie is, welke stappen doorlopen dienen worden en aan welke vereisten de beslisinformatie dient te voldoen (informatieprofiel).

Indien in deze notitie wordt verwezen naar de Tracéwet, betreft dit de Tracéwet zoals deze luidt na aanvaarding en inwerkingtreding van het voorstel van wet houdende wijziging van de Tracéwet met het oog op de versnelling en verbetering van besluitvorming over infrastructurele projecten (Kamerstuk 32 377).

Inhoud

Inleiding	11
MIRT als samenhangend programma	11
MIRT als rijksinvesteringsprogramma	11
MIRT kent vijf onderdelen	11
Startbeslissing (Beslismoment 1)	13
Beschrijving	13
INFORMATIEPROFIEL STARTBESLISSING	14
Toelichting Informatieprofiel	15
Voorkeursbeslissing (Beslismoment 2)	16
Beschrijving	16
INFORMATIEPROFIEL VOORKEURSBESLISSING	17
Toelichting Informatieprofiel	19
Projectbeslissing (Beslismoment 3)	21
Beschrijving	21
INFORMATIEPROFIEL PROJECTBESLISSING	22
Toelichting Informatieprofiel	23
Opleveringsbeslissing (Beslismoment 4)	24
Beschrijving	24
INFORMATIEPROFIEL OPLEVERINGSBESLISSING	25
Toelichting Informatieprofiel	25

INLEIDING / MIRT PROCES

MIRT als samenhangend programma

In 2007 is besloten tot de introductie van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Het *doel van het MIRT* is het verbeteren van de samenhang en afstemming van investeringen in ruimtelijke projecten. Dit manifesteert zich als volgt:

1. Tussen de verschillende beleidsthema's in het ruimtelijk fysieke domein: vraagstukken over mobiliteit, woningbouw, bedrijvigheid, leefomgeving, natuur en water worden met elkaar verbonden.
2. Tussen de schaalniveaus waarop ruimtelijke opgaven worden geformuleerd. Zo spelen verstedelijkingsopgaven op een andere schaal (lokaal/regionaal) dan vraagstukken rond hoofdinfrastructuur (regionaal/nationaal), terwijl ze wel in onderlinge samenhang moeten worden gezien.
3. Tussen de bestuurlijke niveaus door het verstevigen van de samenwerking tussen Rijk en regio. De uitdaging daarbij is om, uitgaande van de verschillende verantwoordelijkheden en financiële mogelijkheden, de opgaven in een bepaald gebied aan elkaar te koppelen, zodat bij het vinden van oplossingen meerwaarde ontstaat.

Het MIRT heeft betrekking op het ruimtelijk fysieke domein van de ministeries van Infrastructuur en Milieu (IenM), Economische Zaken, en Landbouw en Innovatie (EL&I) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) op het terrein van wonen, wijken en integratie. Dit domein biedt mogelijkheid tot het creëren van meerwaarde door de diverse belangen vanuit hun onderlinge samenhang met elkaar te verbinden. Zo moet bijvoorbeeld bij infrastructurele knelpunten breder worden gekeken dan alleen de lijninfrastructuur en de smalle strook erlangs. Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet tevens voldoende aandacht worden gegeven aan de gevolgen voor mobiliteit en daarmee samenhangende infrastructuur en aan aspecten van watermanagement en natuur. Kenmerkend hiervoor is de gebiedsgerichte aanpak.

Het MIRT in brede zin staat voor het realiseren van beter (in tijd) afgestemde en inhoudelijk samenhangende investeringen binnen dit domein. Het gaat hierbij om financiële investeringen van het Rijk, decentrale overheden en/of andere partijen. Het verbinden van de diverse belangen kan op meer manieren dan via alleen financiële investeringen worden gerealiseerd. Het kan bijvoorbeeld ook door de reeds beschikbare budgetten op een andere wijze in te zetten, door het maken van afspraken over de inzet en kennis dan wel door aanpassing van wet- en regelgeving.

MIRT als rijksinvesteringsprogramma

Letterlijk is het MIRT het rijksinvesteringsprogramma van projecten en programma's in het ruimtelijk fysieke domein. In het kader van dit programma worden afspraken gemaakt en beslissingen genomen over opgaven, projecten en programma's waar het Rijk – mogelijk – direct financieel bij betrokken is als (mede-)financier dan wel als subsidieverlener (boven de zogeheten 'BDU-grens'). Wanneer het Rijk financieel betrokken is bij opgaven, projecten en programma's zijn deze opgenomen in de rijksbegroting.

Niet alle investeringen en financiële stromen van het Rijk lopen via het MIRT. Specifieke gebundelde (doel)uitkeringen en toevoegingen aan het Provincie- en Gemeentefonds, die het Rijk aan decentrale overheden verstrekt en waaraan geen directe, locatie-specifieke prestatieafspraken zijn gekoppeld, vallen er niet onder.

MIRT kent vijf onderdelen

Het MIRT kent op dit moment vijf onderdelen² die tezamen borgen dat het doel van het MIRT gerealiseerd wordt. Centraal hierbij staat de intensieve samenwerking tussen Rijk en decentrale overheden. Om dit te faciliteren zijn er het bestuurlijk overleg MIRT en het Nationaal Bestuurlijk Overleg Deltaprogramma waarin de rijksinvesteringen en decentrale investeringen op elkaar worden afgestemd. Om besluitvorming over infrastructuur, water en ruimtelijke ontwikkelingen zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, zitten niet alleen decentrale bestuurders met verkeer en vervoer in hun portefeuille aan tafel, maar ook bestuurders met andere ruimtelijke portefeuilles. In de bestuurlijke overleggen kunnen ook onderwerpen aan de orde komen die geen financiële betrokkenheid vereisen, maar die wel relevant zijn voor MIRT in brede zin. De resultaten van deze overleggen worden door de minister van IenM aan de Tweede Kamer gemeld en daar besproken.

De gebiedsagenda's zijn documenten waarin de door Rijk en regio gedeelde visie en ontwikkelrichting van de betreffende regio is opgenomen. Tevens zijn de daaruit voortvloeiende majeure opgaven en de daarbij behorende programma's opgenomen. De agenda's bepalen grotendeels de onderwerpen die in de bestuurlijke overleggen worden besproken. Aanscherping en aanvulling is permanent noodzakelijk om de gebiedsagenda een blijvende functie in het besluitvormingsproces te geven. Let wel, de gebiedsagenda's zelf zijn geen besluit om programma's of projecten tot uitvoering te brengen.

Op basis van de gebiedsagenda's wordt in het bestuurlijk overleg besloten of opgaven en programma's nader worden uitgewerkt. Dat kan door het starten van een MIRT Verkenning (conform de Spelregels van het MIRT) of door een MIRT Onderzoek. Er worden twee typen MIRT Onderzoek onderscheiden. Ten eerste kan een MIRT Onderzoek worden gestart indien een thematische/ gebiedsgerichte opgave of ontwikkelrichting op de middellange of lange termijn nog onvoldoende is afgebakend in een gebiedsagenda³ en deze mogelijk rijksbetrokkenheid vereist. Het doel van dit type is om de opgave of ontwikkelrichting nader te concretiseren qua inhoudelijke scope, geografische omvang, tijd en/of doel. Een tweede type MIRT Onderzoek heeft betrekking op het

¹ Brede doeluitkering verkeer en vervoer. Voor de stadsregio's Haaglanden, Amsterdam en Rotterdam wordt als grens gehanteerd € 225 miljoen, voor de overige regio's/gebieden wordt als grens € 112,5 miljoen gehanteerd.

² Bestuurlijk overleg, Gebiedsagenda's, MIRT Onderzoek, MIRT Projectenboek en Spelregels van het MIRT.

³ In het kader van het Deltaprogramma kunnen ook MIRT Onderzoeken worden gestart.

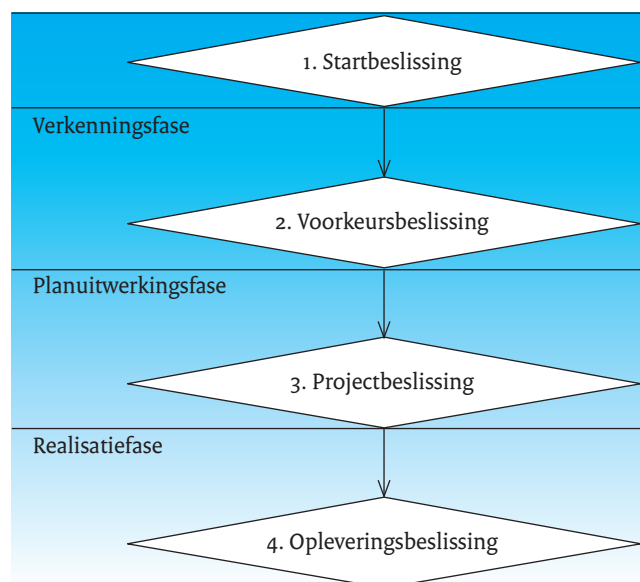
concretiseren en uitvoeringsgereed maken van (reeds lopende) regionale gebiedsontwikkelingsprojecten. Het doel van dit type is het zodanig concretiseren en uitvoeringsgereed maken van het betreffende gebiedsontwikkelingsproject dat er bestuurlijke vervolgspraken kunnen worden gemaakt over de verdere uitvoering. Het gaat hierbij onder andere om de vraag hoe de verstedelijkingsambitie op korte termijn (financieel) uitvoerbaar kan worden gemaakt door bijvoorbeeld het op een andere wijze inzetten van hiervoor gealloceerde budgetten. Tevens kan worden gekeken welke mogelijkheden wet- en regelgeving biedt.

Voor beide typen MIRT Onderzoek geldt dat de uitkomst kan leiden tot een aanscherping van de opgave of ontwikkelrichting in de gebiedsagenda. Ook kan de uitkomst aanleiding zijn om (bestuurlijke) afspraken tussen de verschillende betrokken partijen te maken met betrekking tot het vervolgproces, een ruimtelijke reservering, aanpassing van beleid of een aanpassing van sectorale wet- en regelgeving en normering. De uitkomst van een MIRT Onderzoek leidt, in tegenstelling tot een MIRT Verkenning, niet tot een besluit over een mogelijke rijksinvestering. Een MIRT Onderzoek is dus géén eerste stap op weg naar een beslissing over een mogelijke rijksinvestering en is dus ook geen ‘pre-verkenning’. De uitkomst van een MIRT Onderzoek kan alleen via aanscherping van de gebiedsagenda⁴ én na besluitvorming (conform de ‘Spelregels van het MIRT’) in een bestuurlijk overleg aanleiding zijn om voor een bepaalde opgave een MIRT Verkenning te starten. Een MIRT Onderzoek dient te voldoen aan de principes van Sneller&Beter (S&B)⁵.

De gebiedsagenda's vormen tevens de onderlegger voor het MIRT Projectenboek. Daarin wordt per gebied een overzicht gegeven van de ruimtelijke opgaven en voorgenomen en potentiële investeringen met rijksbetrokkenheid. In die zin is het MIRT Projectenboek te zien als de Ruimtelijke Investeringsagenda van de departementen die zich op het ruimtelijk fysieke domein bewegen. Het MIRT Projectenboek wordt jaarlijks als bijstuk bij de begroting van het Infrastructuurfonds uitgebracht en aangeboden aan de Tweede Kamer. Met dit boek wordt inzicht gegeven in de achtergrond van ruimtelijke rijksprojecten en -programma's, de stand van zaken en de planning. Hierdoor is het bruikbaar als naslagwerk voor de status en de voortgang van deze opgaven, projecten en programma's. In het MIRT Projectenboek worden investeringsprojecten en -programma's opgenomen waar sprake is van een ruimtelijke ingreep en waar het Rijk – in het geval van verkenningen mogelijk – direct financieel bij betrokken is. Dit kan (gedeeltelijke) financiering en aanleg betreffen, maar ook subsidiëring van projecten van decentrale overheden. In het MIRT Projectenboek zijn ook de projecten en programma's in het kader van het Deltaprogramma opgenomen.

Het *doel van de Spelregels van het MIRT* (MIRT Spelregels) is het beschrijven van de besluitvormingsvereisten bij het Rijk om te komen tot een

beslissing over een eventuele financiële rijksbijdrage. De MIRT Spelregels schetsen het proces dat een MIRT opgave dan wel project/programma doorloopt van verkenning, planuitwerking tot en met realisatie, inclusief de bijbehorende beslismomenten. Er worden vier beslismomenten onderscheiden, te weten startbeslissing, voorkeursbeslissing, projectbeslissing en opleveringsbeslissing. Het doel hiervan is om te verantwoorden hoe de beslissing tot stand is gekomen, wat de beslissing inhoudelijk bevat en wat het eventuele vervolgtraject is. Per beslismoment dient te worden voldaan aan het bijbehorende informatieprofiel. De MIRT Spelregels zijn daarmee een beleidsmatige beschrijving van wat er aan informatie dient te worden aangeleverd en door wie. Naast hetgeen beleidsmatig verplicht is, dient ook te worden voldaan aan de wettelijke vereisten. Hoe de benodigde informatie dient te worden verkregen wordt beschreven in diverse handreikingen.

De MIRT Spelregels gelden voor alle betrokkenen bij een (mogelijke) MIRT opgave dan wel project/programma. De trekker is verantwoordelijk voor de correcte toepassing van de MIRT Spelregels. Zowel het Rijk als een decentrale overheid kan trekker zijn. Ook dienen de MIRT Spelregels te worden gevolgd door een decentrale overheid indien zij als initiatiefnemer in aanmerking wil komen voor een eventuele rijksbijdrage boven de zogeheten BDU-grens.

De opgaven, projecten en programma's van IenM doorlopen alle beslismomenten. Er is, uitgezonderd de opleveringsbeslissing, geen automatische doorstroming van een opgave of project van de ene naar de volgende fase. Per fase wordt een expliciete beslissing genomen over het wel of niet (blijven) opnemen van de opgave in het MIRT. Hoe verder de opgave in het MIRT proces komt, hoe concreter deze wordt. In het geval van een integrale gebiedsverkenning kan vanaf de voorkeursbeslissing het project worden opgeknipt in verschillende (deel)projecten. Een gezamenlijke uitvoeringsstrategie moet er voor zorgen dat de samenhang in de uitvoering op gebieds-niveau bewaakt wordt.

⁴ Indien van toepassing ook in het Deltaprogramma.

⁵ Principes Sneller & Beter: eerdere en ruimere participatie van betrokkenen, een trechteringsproces waarbij elke belangrijke beslissing ook politiek-bestuurlijk verankerd wordt en geen vrijblijvende planning; de besluitvorming vindt plaats binnen de afgesproken termijnen.

STARTBESLISSING (beslismoment 1)

- Het MIRT proces begint met het agenderen van een opgave. De opgave volgt in principe uit de gebiedsagenda.
- Aan de hand van de urgentie van de opgave wordt bepaald of het initiatief voor agendering van een startbeslissing wordt genomen; dit is een politiek-bestuurlijke afweging.
- Er moet zicht zijn op de benodigde financiële middelen om de opgave te kunnen realiseren binnen de voorgestelde planhorizon.
- De initiatiefnemer kan zowel het Rijk als een decentrale overheid zijn.
- De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het aanleveren van de informatie conform het informatieprofiel 'Startbeslissing'. Dit resulteert in een startdocument.
- Op basis van een startdocument wordt door het Rijk door middel van een startbeslissing bepaald of gestart wordt met een MIRT verkenning.
- De startbeslissing wordt aan de Tweede Kamer gemeld.
- In overeenstemming tussen Rijk en decentrale overheden wordt een trekker aangewezen voor de MIRT verkenning.
- De trekker richt in samenwerking met de andere betrokken partijen het proces in om de voorkeursbeslissing voor te bereiden. De voorkeursbeslissing wordt in principe twee jaar na de startbeslissing genomen.

Beschrijving

Een MIRT-verkenning start formeel met het nemen van de startbeslissing. Het hoofddoel van de startbeslissing (en het daaraan ten grondslag liggende startdocument) is te komen tot een definiëring en afbakening van het probleem/de kans en het proces van de verkenningfase.

Een nieuw te starten verkenning volgt in principe uit een gebiedsagenda⁶. Zowel Rijk als decentrale overheden kunnen een opgave agenderen en daarmee het initiatief nemen tot het opstellen van een startdocument ten behoeve van een startbeslissing. Initiatieven van private partijen (bijvoorbeeld 'unsolicited proposals'), maatschappelijke organisaties en/of burgers kunnen alleen worden aangemeld via de overheid. Voorwaarde voor het agenderen van een eventuele startbeslissing is dat er in ieder geval ook sprake is van een nationaal belang. Indien de opgave betrekking heeft op de hoofdinfrastructuur, dan zijn de bepalingen van de Tracéwet⁷ van toepassing. De Waterwet stelt geen vereisten aan een verkenning.

In het bestuurlijk overleg wordt afgesproken voor welke opgave een startbeslissing wordt voorbereid. De selectie geschiedt onder meer op basis van prioriteit en de urgentie van de opgave. Dit betreft een politiek – bestuurlijke afweging, waarvoor geen vastomlijnde en harde criteria gelden. Tevens wordt bepaald welke partij(en) voor de voorbereiding van de startbeslissing verantwoordelijk is/zijn. In de regel is dat de initiatiefnemende partij.

De initiatiefnemer (tenzij anders afgesproken) is verantwoordelijk voor het opstellen van het startdocument dat de benodigde informatie geeft ten behoeve van het nemen van de startbeslissing, conform het informatieprofiel. Het startdocument geeft een beschrijving van de opgave en voorgenomen aanpak. Conform S&B worden de relevante partijen zo vroeg mogelijk bij het proces betrokken. Tevoren dient wel duidelijk te zijn welke informatie van

welke partij nodig is en in hoeverre deze bepalend is bij de bepaling van de opgave. Hierbij moet niet alleen gedacht worden aan de partijen die de opgaven uitwerken en realiseren maar ook partijen die verantwoordelijk zijn voor het beheer en onderhoud. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het proces en de afstemming met de partijen die betrokken zijn bij startdocument. De tijd die nodig is om een startbeslissing voor te bereiden, maakt formeel geen deel uit van het MIRT besluitvormingsproces en dus ook niet van de MIRT Spelregels.

Bij de startbeslissing wordt besloten of een verkenning al dan niet gepaard gaat met een structuurvisie⁸, met indien van toepassing een plan MER, of dat er sprake is van een vormvrije verkenning. Dit wordt bepaald aan de hand van het concrete probleem of project. Een structuurvisie is in ieder geval aan de orde indien ter oplossing de aanleg van een hoofdweg, landelijke spoorweg of hoofdvaarweg dan wel de wijziging van een hoofdweg of landelijke spoorweg met meer dan twee rijstroken dan wel twee doorgaande sporen in overweging wordt genomen⁹. Wanneer een structuurvisietraject gevolgd wordt, gelden diverse bij wet (onder andere Wet ruimtelijke ordening) vastgestelde eisen en verplichtingen ten aanzien van de inhoud en totstandkoming.

De startbeslissing wordt in principe besproken tijdens de reguliere bestuurlijke overleggen. De startbeslissing wordt genomen door de betrokken bewindspersoon van IenM (en waar relevant de betrokken bewindspersoon van EL&I en/of BZK) in overleg met de relevante decentrale bestuurder(s). Wanneer er sprake is van een opgave van beperkte maar acute omvang die niet kan wachten tot een regulier overleg, kan het wenselijk zijn om buiten deze overleggen een startbeslissing te nemen.

⁶ Indien van toepassing ook in het Deltaprogramma.

⁷ Er wordt onderscheid gemaakt tussen de uitgebreide en verkorte procedure. In het geval van de verkorte procedure landen de resultaten in het (ontwerp-) tracébesluit, in het geval van de uitgebreide procedure in de structuurvisie. Wanneer welke procedure dient te worden gevolgd, is vastgelegd in artikel 2, vierde lid, Tracéwet.

⁸ De structuurvisie bindt alleen het vaststellende overheidsorgaan en werkt niet door richting andere overheden. Het Rijk heeft drie instrumenten om haar beleid juridisch door te laten werken richting provincies en gemeenten. Dit zijn: de aanwijzing, de algemene regels (algemene maatregel van bestuur) en het Rijksinpassingsplan (met het projectbesluit). Het Rijk kan deze instrumenten slechts inzetten wanneer nationale belangen dit vergen.

⁹ Zie artikel 2, vierde lid, Tracéwet.

INFORMATIEPROFIEL STARTBESLISSING

I. Opgaven / probleemanalyse

- Aanleiding, urgentie, onderbouwing en afbakening van de opgave (inclusief inpassing¹⁰) met daarbij een omschrijving van het probleem en/of kansen, inclusief inschatting van de omvang en het schaalniveau en inclusief samenhang met rijksdoelen en regionale doelen, prioriteiten en belangen.
- Omschrijving (afbakening en kenmerken) van het gebied (stedelijk, landelijk) waarop de verkenning gericht is en eventuele gevoeligheden (veiligheid, natuur, cultureel erfgoed etc).
- Omschrijving en afbakening van de thema's (infrastructuur, woningbouw, water etc.) en modaliteiten die in de analyse betrokken moeten worden.
- Omschrijving van het rijksbelang: legitimatie van de rol van de rijksoverheid, waarom (ook) het Rijk en niet (alleen) een lagere overheid.
- Omschrijving van samenhang tussen projecten en vastgoedbezit van het Rijk en projecten van de regio in het gebied en beoogde/potentiële (synergie) effecten, in het bijzonder effecten op de sociale, economische en ruimtelijke ontwikkeling van het gebied.
- Omschrijving van de Rijks- en regionale verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke kwaliteit en inpassing¹¹.
- Omschrijving van de ontwikkeling van de opgave in de toekomst zonder ingreep; hoe ontwikkelt zich het probleem/de kans in de toekomst.
- Kansen, mogelijkheden en onderbouwing van de keuze voor een sectorale aanpak of integrale aanpak binnen de kaders van een gebiedsvisie en/of gebiedsagenda.

II. Oplossingsrichtingen

- Beschrijving van de reikwijdte van de oplossingsrichtingen.
- Beantwoording van de vraag of een structuurvisie wordt opgesteld, inclusief eigenaarschap (rijksstructuurvisie of provinciale structuurvisie), inclusief een verantwoording en motivering van de keuze. Wanneer het voorkeursalternatief meteen duidelijk is (verkorte Tracéwet procedure), is geen structuurvisie nodig.

III. Betrokken partijen

- Participatieaanpak op hoofdlijnen: welke partijen (maatschappelijke en private organisaties, burgers, medeoverheden) worden wanneer betrokken en waarover? Welke informatie is nodig van wie om tot besluitvorming te komen? Wie beslist waarover en wanneer?

IV. Financiën

- Voor projecten waar de scope – knelpunt en oplossing (inclusief inpassing) – bij de start duidelijk is en die in aanmerking komen voor de verkorte Tracéwet procedure wordt een life cycle budgetindicatie (inclusief beheer en onderhoud), inclusief onderverdeling van de bijdragen, van de betrokken partijen (co-financiering door Rijk, regio en/of markt) bij de startbeslissing opgenomen. Bij een rijksproject wordt aangegeven of er in de beoogde realisatiejaren voldoende budget beschikbaar is.
- Voor de overige opgaven wordt een globale budgettaire indicatie (indien van toepassing inclusief beheer en onderhoud en inpassing) met bandbreedte op gebiedsniveau en/of opgaveniveau aangegeven.
- Onderbouwing en voorstel met betrekking tot de verdeling van de benodigde middelen en personele capaciteit voor het uitvoeren van de verkenningsfase.

V. Besluitvorming

- Is het voorstel al eerder of elders ingediend? Zo ja, wat was de uitkomst en waarom wordt het nu opnieuw ingediend?
- Bepalen van eigenaarschap/trekkerschap van de opgave/probleem en de verkenning (trekker is Rijk of regio), indien aan de orde met bestuurlijke duo's (regiocoördinator of rijkscoördinator).
- Voorstel voor de verdeling van rollen, taken en bevoegdheden in de verkenning.
- Beschrijving van de bestuurlijk-juridische procedure(s) die (mogelijk) gevolgd dient(en) te worden.

VI. Aanpak vervolg

- Beschrijving van de beoogde aanpak (inclusief motivering inzet instrument ruimtelijk ontwerp), doorlooptijd (in principe twee jaar) en planning (inclusief bestuurlijke beslismomenten) van de verkenning.
- Beoogde realisatietermijn project.

Een startbeslissing wordt genomen indien:

- er overeenstemming is tussen betrokken partijen over de urgentie van de opgave,
- er sprake is van een nationaal belang,
- er zicht is op benodigde financiële middelen om de opgave te kunnen realiseren binnen de voorgestelde planhorizon en,
- er is voldaan aan de inhoudelijke vereisten (zie informatieprofiel).

Indien niet aan bovenstaande punten is voldaan, wordt er geen startbeslissing genomen.

Op basis van de startbeslissing kan de verkenningfase worden doorlopen. De startbeslissing markeert aldus de start van de verkenning, maar biedt geen garantie dat het uitmondt in een door het Rijk (mede)gefinancierd project.

Bij een startbeslissing wordt de opgave opgenomen in de rijksbegroting en daarmee dus in het MIRT (projectenboek)¹². De startbeslissing wordt aan de Tweede Kamer gemeld. Het startdocument wordt ter kennisgeving aan de Tweede Kamer aangeboden. Bij betrokkenheid van decentrale overheden worden ook desbetreffende Staten en Raden geïnformeerd. Indien de Tracéwet van toepassing is, dient de zakelijke inhoud van de startbeslissing te worden geplaatst in de Staatscourant¹³.

Toelichting Informatieprofiel

Op een aantal elementen van het informatieprofiel wordt hieronder specifiek ingegaan. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de handreiking MIRT-verkenning.

I. Opgaven/probleemanalyse

Aangegeven wordt welke elementen in de analyse van de opgave verkend gaan worden, hoe ruimtelijke ontwerpexpertise (zie handreiking 'Ontwerpen in het MIRT') wordt ingezet, binnen welke (juridische, financiële, inhoudelijke) kaders de mogelijke oplossingsrichtingen ontwikkeld dienen te worden. Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de huidige en toekomstige situatie. Ook dient geïnventariseerd te worden wat de wettelijke eisen, rijksbeleid, regiobeleid/lokale omstandigheden zijn. Hierbij dient gebruik te worden gemaakt van de huidige inzichten zoals weergegeven in de Gebiedsagenda's en de Nationale Markt- en Capaciteitsanalyse

(NMCA). Deze inventarisatie bepaalt het doel en scope van de verkenning in termen van probleem/opgave en daarmee ook de omvang van het inpassingvraagstuk.

In het kader van de gebiedsomschrijving dient een verband te worden gelegd tussen de aard van het gebied, de kwaliteiten en belangen, de mogelijke maatregelen en de gevolgen daarvan. Bij de gebiedsomschrijving behoren ook de sociaaleconomische ontwikkelingen, demografische ontwikkelingen en ruimtelijke of economische plannen die op stapel staan. Het moet duidelijk worden welke initiatieven er in het gebied al plaatsvinden, welke belangen er spelen en waar samenwerking mogelijk en wenselijk is. Ook moet inzichtelijk worden gemaakt wat er gebeurt als er niet wordt ingegrepen. Zo kan bij het uitwerken van de oplossingsrichtingen naar meerwaarde (de win- winsituaties) worden gezocht. Met name bij integrale gebiedsopgaven dient goed gemotiveerd te worden hoe onderdelen binnen een gebiedsopgave samenhangen, omdat dit de scope van het verkenning bepaalt.

IV. Financiën

De globale budgettaire indicatie is het totaal aan budget dat betrokken partijen denken nodig te hebben om de opgave (indien van toepassing inclusief beheer en onderhoud en inpassing) te realiseren. Dit is dan tegelijkertijd de financiële bandbreedte voor het onderzoeken van oplossingsrichtingen/alternatieven in de verkenning.

VI. Aanpak vervolg

Een globale procesaanpak wordt opgenomen in het startdocument.

¹⁰ Bovenwettelijke inpassing betreft alleen die maatregelen die extra beschermingsniveau bieden bovenop de wettelijke normen (bijvoorbeeld door een hoger geluidsschermbaan dan strikt noodzakelijk op grond van het wettelijk beschermingsniveau).

¹¹ Inpassingsmaatregelen kunnen voortkomen uit wettelijke eisen, rijksbeleid en regionaal beleid/lokale omstandigheden. Discussies over financiering van inpassingsopgave spitst zich in de praktijk toe op de laatste categorie. Daarbij geldt dat de regio aan de lat staat voor financiering vanuit regionaal beleid/lokale omstandigheden. Het rijk financiert de wettelijke eisen.

¹² In het MIRT Projectenboek zijn ook de projecten en programma's in het kader van het Deltaprogramma opgenomen.

¹³ Zie art 6, eerste lid, Tracéwet.

VOORKEURSBESLISSING (beslismoment 2)

- Nadat de startbeslissing is genomen, wordt gestart met de verkenningsfase.
- De trekker van de verkenning is verantwoordelijk voor het aanleveren van de informatie conform het informatieprofiel 'Voorkeursbeslissing'.
- Op basis van de structuurvisie of het verkenningrapport wordt door de bevoegde bewindspers(o)n(en) in overleg met de betrokken decentrale overheden door middel van een voorkeursbeslissing bepaald welk alternatief de voorkeur heeft en overgaat naar de planuitwerkingsfase.
- De voorkeursbeslissing wordt in principe binnen twee jaar na de startbeslissing genomen.
- De voorkeursbeslissing wordt aan de Tweede Kamer gemeld.
- De trekker richt in samenwerking met de andere betrokken partijen het proces in om de projectbeslissing en de realisatiefase voor te bereiden.

Beschrijving

Nadat de startbeslissing is genomen, kan worden gestart met de verkenningsfase. Kern van de verkenningsfase is het trechteringsproces: van veel oplossingsrichtingen trechteren naar een robuuste voorkeursbeslissing met één voorkeursalternatief. De verkenningsfase wordt afgerond met een voorkeursbeslissing. Deze wordt in principe (binnen) twee jaar na de startbeslissing genomen, tenzij hierover andere afspraken zijn gemaakt. Een positieve voorkeursbeslissing markeert de start van de planuitwerkingsfase.

Essentie van de voorkeursbeslissing is dat er een eenduidige en concrete scope voor het project (voorkeursalternatief) wordt afgesproken (inclusief beschikbare middelen) en dat andere oplossingsrichtingen of alternatieven gemotiveerd worden uitgesloten van verdere studie. De voorkeursbeslissing heeft betrekking op één of meerdere samenhangende projecten en/of maatregelen (het voorkeursalternatief omvat bijvoorbeeld infrastructuur, woningbouwlocatie, locatie bedrijventerreinen) of een samenhangend programma (bijvoorbeeld waterveiligheid of spoor).

Bij de startbeslissing is bepaald welke elementen in de analyse van opgave(n) verkend gaan worden, hoe ruimtelijke ontwerpexpertise wordt ingezet, binnen welke (juridische, financiële en inhoudelijke) kaders de mogelijke oplossingsrichtingen ontwikkeld dienen te worden, welke studies hiervoor uitgevoerd dienen te worden en welke partij de trekker is van de verkenning. Ook is de keuze gemaakt of de verkenning in de vorm van een structuurvisie wordt uitgevoerd. Voor alle verkenningen geldt dat nut en noodzaak van een mogelijke oplossing wordt onderzocht. Verkenningen zonder structuurvisie en plan-m.e.r. die direct toewerken naar een projectbeslissing worden ook wel aangeduid met 'fast lane'.

De trekker is verantwoordelijk voor het opstellen van de structuurvisie cq. het verkenningrapport dat de benodigde informatie geeft ten behoeve van het nemen van de voorkeursbeslissing, conform het informatieprofiel. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van informatie ten behoeve van de genomen startbeslissing. Indien er sprake is van een afwijking ten opzichte van de genomen startbeslissing dan dient dit te worden onderbouwd. De trekker is ook verantwoordelijk voor het proces en de afstemming met alle betrokkenen en belanghebbenden. Als onderdeel van de verkenning worden relevante partijen (inclusief marktpartijen) in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken, hetzij in de rol van belangheb-

bende, probleemveroorzaker of ontwerper, financier en/of toekomstig beheerder. Gedurende het proces van totstandkoming en (tussentijdse) besluitvorming houden betrokken partijen elkaar op de hoogte van het proces en de belangrijkste randvoorwaarden, afwegingen en keuzes. Ook vindt er steeds communicatie met de relevante omgevingspartijen en burgers plaats. Door middel van periodiek ambtelijk en bestuurlijk overleg wordt de samenhang met onder andere de gebiedsagenda bewaakt.

Om de besluitvorming te faciliteren is inzicht in de baten en kosten van de kansrijke oplossingsrichtingen van belang. Daarom wordt gevraagd om bij MIRT verkenningen een (M)KBA conform OEI en een businesscase op te stellen. Een business case biedt de informatie die nodig is voor besluiten over de bekostiging en financiering van de opgave. Dit is van belang bij (mede) financiering door decentrale overheden en of private partijen. De uitkomsten van de (M)KBA conform OEI en de businesscase zijn een van de elementen in het besluitvormingsproces.

De voorkeursbeslissing wordt in principe besproken door de betrokken bewindspers(o)n(en) tijdens de reguliere bestuurlijke overleggen in overleg met de relevante decentrale bestuurder(s). Indien niet gewacht kan worden tot een regulier overleg, is het mogelijk om via een apart bestuurlijke overleg een voorkeursbeslissing te nemen.

Aan de hand van de resultaten van de verkenning wordt bepaald of er sprake kan zijn van een financiële rijksbetrokkenheid en zo ja, of het project dan wel onderdelen daarvan worden uitgewerkt in de planuitwerkingsfase. Een voorkeursbeslissing wordt genomen indien:

- er sprake is van (financiële) rijksverantwoordelijkheid/betrokkenheid,
- er overeenstemming is tussen betrokken partijen over het uitvoeren voorkeursalternatief,
- er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn om het voorkeursalternatief – binnen de voorgestelde planhorizon – te realiseren en,
- er is voldaan aan de inhoudelijke vereisten conform het informatieprofiel.

Indien niet aan alle bovenstaande punten wordt voldaan, wordt er geen voorkeursbeslissing genomen. De (financiële) betrokkenheid van het Rijk en andere partijen, zoals decentrale overheden bij gebiedsgerichte projecten, wordt

INFORMATIEPROFIEL VOORKEURSBESLISSING

I. Opgaven / probleemanalyse

- Zie voor op te nemen elementen het informatieprofiel Startbeslissing. Wijziging(en)/aanscherping(en) ten opzichte van de genomen startbeslissing toelichten.
- Definitieve onderbouwing van de (gebied)sopgave aan de hand van een analyse van de opgave, problemen en kansen in het licht van de gebiedsdoelstellingen en rijksdoelstellingen en nadere bepaling van de gebiedsscope.

II. Oplossingsrichtingen

- Duidelijk gemotiveerde keuze voor de voorkeursoplossing en verantwoording van de inhoudelijke keuzes (inclusief onderbouwing van de afgevalven oplossingsrichtingen). Hier is ook de variant in beschouwing genomen die uitgaat van de meest sobere maatregelen om binnen wettelijke normen te blijven ('referentiealternatief')
- Op hoofdlijnen inzicht in de effecten van de in overweging genomen oplossingen, zijnde het voorkeursalternatief en de onderzochte alternatieven, ten opzichte van het nul alternatief, inclusief de effectiviteit van de alternatieven voor de korte en lange termijn. Het gaat hierbij om de effecten op bereikbaarheid, veiligheid, economie, ruimte(beslag) en kwaliteit leefomgeving (zoals luchtkwaliteit, geluid, natuur en water (watertoets)).
- Op hoofdlijnen inzicht in het maatschappelijk (en politiek) draagvlak voor het voorkeursalternatief en de onderzochte alternatieven.
- Onderbouwing van de nut en noodzaak van de voorkeursoplossing door middel van een (M)KBA conform OEI, inclusief eventueel advies planbureaus en/of second opinion.
- Indien van toepassing, in kaart brengen synergie door middel van effectenoverzicht voor het gehele pakket van (deel)projecten van het voorkeursalternatief.
- Nadere informatie met betrekking tot mogelijke technische oplossingen en (wettelijke) inpassing met betrekking tot de voorkeursoplossing. De mogelijke technische oplossingen zijn expliciet onderbouwd (bijvoorbeeld middels ontwerp) zodat er een keuze gemaakt kan worden. Zo is navolgbaar waarom tot een bepaalde oplossing is gekomen.
- De geldende of te realiseren gebiedskenmerken en aantemelijk maken dat voldaan kan worden aan de geldende natuur- en milieueisen (indien van toepassing door middel van een plan-MER) in de vorm van een pakket natuur- en milieumaatregelen en zo nodig flankerende maatregelen op gebiedsniveau.

III. Betrokken partijen

- Beschrijving van de gevolgde participatieaanpak op hoofdlijnen: de verantwoordelijkheden en inbreng van de verschillende betrokken partijen en de mogelijkheden van betrokkenheid van maatschappelijke organisaties en private partijen (procedureel en financieel).
- Een verantwoording van doorwerking van de opbrengst van de participatieactiviteiten in de voorkeursbeslissing.
- Mogelijkheden voor vroegtijdige marktbetrokkenheid op basis van marktscan en eventueel Public Private Comparator (PPC).

IV. Financiën

- Inzicht in en onderbouwing van de investeringskosten (inclusief BTW en maximale onzekerheidsmarge 25%), de kosten van beheer en onderhoud (op basis van Life Cycle Cost), de contante waarde van het project en indien aan de orde exploitatiekosten (op basis van business case).
- Inzicht in de risico's behorende bij het project, zowel van de verdere planuitwerking als de realisatie. Voor zover deze risico's direct projectgerelateerd (endogeen) zijn, dienen deze te worden vertaald in een risicoreservering binnen de kostenraming. Indien er sprake is van niet direct vanuit de projectomgeving te beïnvloeden risico's (exogeen), dan dienen de risico's kwalitatief te worden benoemd.
- Op basis van het bovenstaande vaststelling van het taakstellend budget en inclusief een voorstel voor de wijze en de verdeling van financiering (en waar van toepassing van risico's) met aanduiding van de bron van bekostiging. Indien aan de orde mogelijkheden van PPS / DBFM(O) en mogelijkheden van voorfinanciering door decentrale overheden en/of private partijen.
- Onderbouwing en voorstel met betrekking tot de verdeling van de benodigde middelen en personele capaciteit voor het uitvoeren van de planuitwerkings- en de realisatiefase.

V. Besluitvorming

- Bepalen eigenaar/trekkerschap gedurende de planuitwerkings- en realisatiefase.
- Verdeling van rollen, taken en bevoegdheden in de planuitwerkings- en realisatiefase.
- Een paragraaf die aangeeft welke bestuurlijk-juridische procedure(s) gevolgd worden in de planuitwerkingsfase, welke uitgangspunten daarbij gelden (scope) en op hoofdlijnen de conditioneringsplanning (grondverwerving, vergunningen, kabels en leidingen).

VI. Aanpak vervolg

- Beschrijving van de beoogde aanpak (inclusief motivering inzet instrument ruimtelijk ontwerp), doorlooptijd en planning van de planuitwerkingsfase (in principe twee jaar) en de realisatiefase (in principe drie jaar).
- Procesontwerp (waaronder participatie), uitvoeringsstrategie (als onderdeel van de bestuursovereenkomst), risicodossier (inclusief beheersmaatregelen en verantwoordelijkheidsverdeling), en strategie gericht op het omgaan met omgevingsveranderingen tijdens de planuitwerkings- en realisatiefase.

vastgelegd in een bestuursovereenkomst. Met name in het geval van een integrale verkenning, waarbij meerdere partijen betrokken zijn, is een bestuursovereenkomst noodzakelijk, omdat een structuurvisie uitsluitend zelfbindend is voor de partij die deze heeft vastgesteld. De bestuursovereenkomst bevat een uitwerking van de bestuurlijke, juridische en financiële afspraken, een beschrijving van de uitvoeringsstrategie en de invulling van het opdrachtgeverschap voor de (deel)projecten en te volgen procedures in de planuitwerkingsfase. De trekker van de verkenning stelt in overleg met de rijks- dan wel regionale coördinator de concept bestuursovereenkomst op.

De voorkeursbeslissing wordt aan de Tweede Kamer gemeld. Bij een verkenning in de vorm van een rijksstructuurvisie is het, op grond van de Wro, verplicht de Tweede Kamer de structuurvisie toe te zenden. Voor de verwezenlijking van de structuurvisie (voorkeursbeslissing) hoeft niet gewacht te worden op het besluit van de Tweede Kamer om de structuurvisie in behandeling te nemen c.q. de openbare behandeling in de Tweede Kamer. De betrokken decentrale overheden informeren ook de desbetreffende Staten en Raden.

Op basis van een positieve voorkeursbeslissing van het Rijk kan de planuitwerkingsfase worden doorlopen. Bij een negatieve voorkeursbeslissing wordt de opgave niet door het Rijk als een urgent probleem of een kansrijke opgave erkend en derhalve niet meer opgenomen in het MIRT Projectenboek. Wanneer de voorkeursbeslissing is genomen, wordt de verkenningsfase afgesloten.

Toelichting Informatieprofiel

Op een aantal elementen van het informatieprofiel wordt hieronder specifiek ingegaan. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de handreiking MIRT-verkenning.

II. Oplossingsrichtingen

De verkenning start met een brede inventarisatie van mogelijke oplossingsrichtingen, met vervolgens een selectie van 'top 3' kansrijke oplossingsrichtingen die nader worden uitgewerkt en beoordeeld. Er dient op hoofdlijnen inzicht te worden geboden op de effecten van de mogelijke oplossingsrichtingen. Het gaat hierbij nog om 'gevoel voor de bal', niet om de cijfers achter de komma. Dit kan bijvoorbeeld door gebruik van kengetallen en een kwalitatieve, vergelijkende analyse van oplossingsrichtingen waarna een top 3 van kansrijke oplossingsrichtingen nader wordt geanalyseerd.

Voor het gehele pakket van (deel)projecten moet een totaal effectenoverzicht worden opgenomen. In dit overzicht worden de synergie-effecten tussen de (deel)projecten in kwalitatieve termen benoemd en waar mogelijk gekwantificeerd. Hiermee wordt tevens inzicht gegeven in de samenhang tussen gebiedsdoelen en de (deel)projecten.

Een (M)KBA conform OEI (zoals beschreven in het kader OEI bij MIRT verkenningen) geeft inzicht in de kosten en baten verhouding van de verschillende (kansrijke) alternatieven ten behoeve van de afweging welk alternatief de voorkeur verdient. Een (M)KBA conform OEI geeft ook inzicht in het rendement (nut en noodzaak) van de investeringen en de legitimiteit, efficiency en effectiviteit van investeringen. In alle nieuw te starten verkenningen wordt gewerkt met een uniforme ex-ante beoordeling waarbij de (M)KBA/OEI-methodiek voor de vergelijking van de oplossingsrichtingen op hun maatschappelijke kosten en baten de voorkeur heeft (conform het kader OEI bij MIRT verkenningen).

Voor verkenningen met een structuurvisie zal doorgaans een plan-MER benodigd zijn, waarin de diverse alternatieve oplossingsrichtingen onderzocht worden op hun (milieu)effecten. De plan-MER en OEI/KBA vergen een zorgvuldige afstemming. Voor verkenningen die geen structuurvisie betreffen zal veelal geen plan-MER nodig zijn. Ingeval van mogelijke significante gevolgen voor beschermd natuurgebied is een passende beoordeling verplicht.

De marges waarbinnen de voorkeursbeslissing kan variëren, worden in de voorkeursbeslissing bepaald en vastgelegd. Ten aanzien van de infrastructurele oplossing, bevat de voorkeursbeslissing de feitelijke tracékeuze, conform de Tracéwet.

III. Betrokken partijen

In de verkenning dient een omgevingsanalyse te worden uitgevoerd en een procesontwerp, inclusief planning, te worden opgesteld, zodat helder is wie wanneer en op welke wijze wordt betrokken. Het gaat hierbij om partijen die het probleem hebben, veroorzaken, ervaren of oplossen, belang hebben bij de oplossing, dan wel er op enig andere wijze aan gerelateerd zijn. Dat zijn bijvoorbeeld provincies, Wgr-plusregio's, gemeenten, waterschappen, departementen, uitvoeringsorganisaties en belangenorganisaties als Kamer van Koophandel, omwonenden, natuur- en milieuorganisaties. De omgevingsanalyse vormt de basis voor een op te stellen participatieplan. Hierin wordt aangegeven welke processtappen doorlopen worden en welke betrokken partijen daarbij een rol spelen. Tevens wordt aangegeven welke kansen publieksparticipatie biedt en hoe deze in de verschillende fasen

wordt vormgegeven. Daarnaast levert het participatietraject beslisinformatie op voor bepaling van het voorkeursalternatief.

IV. Financiën

Een kostenraming geeft een schatting van de kosten - inclusief beheer en onderhoud (B&O) en inpassing - die gemoeid zijn met de realisatie van de (kansrijke) alternatieve oplossingen. De kostenraming is omschreven met een bandbreedte. De onzekerheidsmarge van de kostenraming is bij een voorkeursbeslissing maximaal 25%. Deze marge wordt in de volgende MIRT fasen verder verkleind. In het geval van hoofdwatersystemen, hoofdwegen en hoofdvaarwegen wordt de kostenraming opgesteld conform de SSK-methodiek¹⁴. Hierbij wordt de Life Cycle Cost (LCC) benadering aangehouden. Op basis van de kostenraming wordt het taakstellend budget vastgesteld.

Aan het begin van de verkenning dient een projectinkoopstrategie te worden uitgewerkt, waarin beschreven wordt hoe marktbetrokkenheid plaatsvindt in de diverse MIRT-fasen – waarom, en hoe de markt betrekken. Met behulp van de marktscan (meerwaardetoets) worden kansen, risico's en krachtenveld van vroegtijdige inschakeling van de markt door de overheid geanalyseerd. Daarbij wordt ook gekeken naar mogelijkheden voor vervlechting van aanbesteding en planologische procedures. Via een marktconsultatie – of een wat verdergaande marktverkenning – kan de kennis, ervaring en interesse van private partijen (voor publiekprivate samenwerking) worden gepeild. Tevens kan een strategie bepaald worden over de wijze waarop de markt het beste kan worden betrokken. Dit wordt vastgelegd in een inkoopplan. Op basis hiervan kan een indicatie worden gegeven van het maatschappelijk en financieel te behalen rendement.

Ook wordt aangegeven welke aanbestedingsvorm de voorkeur verdient. Daarbij wordt aangegeven welke meerwaarde mogelijk haalbaar is bij vroegtijdige inschakeling van de markt en welke mogelijkheden er zijn om deze potenties te 'verzilveren'.

Om tot een langdurig (life cycle) efficiënte oplossing te komen dienen betrokken partijen het eens te worden over de 'total cost of ownership' – dus niet alleen het projectbudget maar ook de langjarige verplichtingen voor beheer, onderhoud, sloop en/of vervanging – en welke partij daaraan bijdraagt.

Voor de verschillende varianten wordt een nadere indicatie gegeven van met Publiek-Private-Samenwerkingsconstructies (PPS) te behalen maatschappelijk en financieel rendement. Hierbij zal in de verkenningfase gebruik worden gemaakt van de Marktscan en de Public Private Comparator (PPC). De PPC is verplicht voor projecten boven € 60 miljoen en biedt de mogelijkheid om optimalisaties te zoeken buiten de zuivere aanlegscope van de

varianten. Ook worden hierbij de mogelijkheden van integrale gebiedsontwikkeling dan wel private bijdragen geïndiceerd. Het voorkeursalternatief krijgt dan een solide onderbouwing vanuit het PPS-perspectief en de inpassing in het netwerk.

V. Besluitvorming

Per (deel)project moet worden aangegeven welke procedure(s) gevolgd wordt(en) en wie de trekker is. Bij een Tracéwetprocedure is dit het Rijk, bij een inpassingplanprocedure het Rijk of de provincie en bij een bestemmingsplan de gemeente. Een rijksinpassingsplan bestaat uit een aantal onderdelen. Ter voorbereiding van het rijksinpassingsplan wordt ook een milieueffectrapportage (MER) gemaakt. Hierin wordt beschreven wat de effecten zijn van het project op het milieu.

VI. Aanpak vervolg

De uitvoeringsstrategie geeft aan hoe de inhoudelijke samenhang tussen de (deel)projecten in de voorkeursoplossing bij planuitwerking en realisatie wordt bewaakt, wie voor deze samenhang verantwoordelijk is en hoe invulling wordt gegeven aan de verantwoordelijkheidsverdeling per (deel)project gedurende deze fasen. Tevens wordt aangegeven welke risico's onderkend worden, wat de beheersmaatregelen zijn en hoe de (inhoudelijke en financiële) verantwoordelijkheidsverdeling tussen deelnemers is geregeld.

¹⁴ SSK: Standaardsystematiek Kostenraming.

PROJECTBESLISSING (beslismoment 3)

- Nadat de positieve voorkeursbeslissing is genomen, wordt gestart met de planuitwerkingsfase.
- De trekker van de planuitwerking is verantwoordelijk voor het aanleveren van de informatie conform het informatieprofiel 'Projectbeslissing'.
- De trekker van de planuitwerking geeft door middel van een procesontwerp aan wie, wanneer, hoe betrokken moet worden, hoe welke informatie wordt verkregen, welke wettelijke procedures moeten worden gevolgd en stelt een Plan van Aanpak op.
- Door de bevoegde bewindspersoon(en) wordt in overleg met de betrokken decentrale overheden door middel van een projectbeslissing bepaald of het project/programma overgaat naar de realisatiefase.
- De projectbeslissing wordt in principe twee jaar na de voorkeursbeslissing genomen.
- De projectbeslissing wordt aan de Tweede Kamer gemeld.
- De trekker richt in samenwerking met de andere betrokken partijen het proces in om de opleveringsbeslissing voor te bereiden.

Beschrijving

Nadat in het bestuurlijk overleg de voorkeursbeslissing is genomen, kan worden gestart met de planuitwerkingsfase. In de planuitwerkingsfase wordt de beslissing voorbereid die de realisatie van het voorgenomen (deel)project wettelijk en financieel mogelijk moet maken. De planuitwerkingsfase wordt afgerond met een projectbeslissing. Deze wordt in principe twee jaar na de voorkeursbeslissing genomen, tenzij hierover andere afspraken zijn gemaakt. Een positieve projectbeslissing markeert de start van de realisatiefase.

De projectbeslissing is gekoppeld aan bestuursrechtelijke besluiten uit andere procedures zoals Tracéwet, bestemmingsplanprocedure, Waterwet, vergunningprocedures etc. De stappen die in de planuitwerkingsfase moeten worden genomen worden grotendeels bepaald door deze procedures/wettelijke regimes.

Essentie van de projectbeslissing is dat er finale duidelijkheid is over de scope van het project, de realisatieperiode, het budget, de verdeling tussen partijen, het kasritme en de marktbenadering. De projectbeslissing heeft betrekking op één of meerdere samenhangende projecten en/of maatregelen of een samenhangend programma (bijvoorbeeld waterveiligheid of spoor). Indien er in de planuitwerkingsfase afwijkingen ontstaan ten opzichte van de in de voorkeursbeslissing aangegeven scope, marges en randvoorwaarden, kan het project in voorkomende gevallen terug worden verwezen naar de verkenningsfase of anderszins worden aangepast. Dit kan worden besloten tijdens een bestuurlijk overleg. Eventueel kan dan de bestuursovereenkomst met daarin opgenomen de voorkeursbeslissing worden gewijzigd.

In de planuitwerkingsfase worden de (deel)projecten die onderdeel zijn van het pakket waarover in de voorkeursbeslissing besloten is nader uitgewerkt. Voor projecten waarbij nog verschillende inrichtingsvarianten mogelijk zijn, wordt de besluitvorming over de inrichtingsvariantkeuze voorbereid.

Met behulp van een uitvoeringsstrategie worden projecten die zich in hetzelfde gebied afspelen onderling afgestemd. Onderdeel van die strategie is dat de voortgang van de deelprojecten in de planuitwerkingsfase regelmatig wordt afgestemd zoals in de

voorkeursbeslissing is vastgesteld. Voor de verschillende deelprojecten zijn vaak verschillende overheden verantwoordelijk. Een bestuursovereenkomst is een geëigend middel om wederzijds commitment bij de uitvoeringsstrategie vast te leggen. In de terugmeldingen door de bestuurlijke trekkers zal expliciet aandacht besteed worden aan deze samenhang.

De projectbeslissing wordt genomen door het Rijk in overeenstemming met Bevoegd Gezag op grond van de wet die van toepassing is op het betreffende project. Dit vindt in principe plaats tijdens de reguliere bestuurlijke overleggen. Indien niet gewacht kan worden tot het reguliere overleg, is het mogelijk om tijdens een apart bestuurlijk overleg een projectbeslissing te nemen.

Met het nemen van een positieve projectbeslissing verschaft het Rijk zichzelf de juridische grondslag om het (deel)project te realiseren.

Een projectbeslissing wordt genomen indien:

- er overeenstemming is tussen betrokken partijen over de uit te voeren variant,
- er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn om de variant – binnen de voorgestelde planhorizon – te realiseren,
- er is voldaan aan de wettelijke vereisten en,
- er is voldaan aan de inhoudelijke vereisten conform het informatieprofiel.

Indien niet aan alle bovenstaande punten wordt voldaan, wordt er geen projectbeslissing genomen.

De projectbeslissing wordt aan de Tweede Kamer gemeld. De betrokken decentrale overheden informeren ook de desbetreffende Staten en Raden. De afspraken over de bekostiging en financiering van het project, kasritmes, uitbetaling, verantwoording en de wijze van risicoverdeling worden vastgelegd in een bestuursovereenkomst tussen bevoegd gezag en andere betalende partijen.

Op basis van een positieve projectbeslissing kan de realisatiefase worden doorlopen. Bij een negatieve projectbeslissing wordt het (deel)project/programma niet meer opgenomen in het MIRT Projectenboek. Wanneer een positieve projectbeslissing is genomen, gaat het project over naar de realisatiefase.

INFORMATIEPROFIEL PROJECTBESLISSING

I. Opgaven / probleemanalyse

- Zie voor op te nemen elementen het informatieprofiel 'Voorkeursbeslissing'. Wijziging(en) ten opzichte van de genomen voorkeursbeslissing toelichten.
- Eventueel verdieping probleemanalyse voor specifieke onderdelen van de voorkeursbeslissing.

II. Oplossingsrichtingen

- Duidelijke en beredeneerde keuze voor de definitieve voorkeurs-/inrichtingsvariant, inclusief de wijze waarop wordt voldaan aan wettelijke eisen vanuit natuur, milieu en veiligheid (project-MER¹⁵) en de bijhorende inrichting, inclusief verantwoording van de inhoudelijke keuzes.
- Inzicht in de effecten, het oplossend vermogen en de kosteneffectiviteit van de verschillende oplossingsvarianten. Het gaat om de effecten op bereikbaarheid, verkeersveiligheid, leefomgeving (woon- en leefmilieu, natuur en landschap), ruimtegebruik (ruimtebeslag en ruimtelijke begrenzing), water (uitvoering watertoets) en economie.
- Hoofdkeuzes in de vormgeving en het ontwerp ('ruimtelijke en architectonische kwaliteit varianten') en de wijze waarop de omgeving daarbij is betrokken.

III. Betrokken partijen

- Rol- en verantwoordelijkheidsverdeling per project (inclusief risicoverdeling en verdeling kosten (zowel voorbereidings- als uitvoeringskosten als ook mee- en tegenvallers)).
- Een verantwoording van doorwerking van de participatieactiviteiten in de projectbeslissing en het gevolgde participatieproces.

IV. Financiën

- Zie voor op te nemen elementen het informatieprofiel 'Voorkeursbeslissing'. Wijziging(en) ten opzichte van de genomen voorkeursbeslissing toelichten. Voor de investeringskosten wordt uitgegaan van een onzekerheidsmarge van 10 tot 15%.
- Inzicht en onderbouwing van het benodigde budget en de beschikbaarheid hiervan voor de uitvoering inclusief kasritme, garantstelling, vastgoed en participatie in de grond.
- Inzicht, raming en dekking van toekomstige kosten voor beheer en onderhoud cq instandhouding en/of exploitatie conform Life Cycle Cost (LCC) systematiek, inclusief garantstelling.
- Duidelijke en beredeneerde keuze voor welke aanbestedingsvorm de voorkeur verdient.
- Vaststelling van het budget inclusief de verdeling van de benodigde middelen en personele capaciteit voor het uitvoeren van de realisatiefase.

V. Besluitvorming

- Zie voor op te nemen elementen het informatieprofiel 'Voorkeursbeslissing'. Wijziging(en) ten opzichte van de genomen voorkeursbeslissing toelichten.
- Verantwoording over de doorlopen procedures en vergunningverlening.
- Een paragraaf die aangeeft welk bestuurlijk-juridische procedure(s) a. moeten zijn afgerond voor aanvang van de realisatiefase en b. worden gevolgd in de realisatiefase en welke uitgangspunten daarbij gelden (scope).

VI. Aanpak vervolg

- Beschrijving van de beoogde aanpak, doorlooptijd en planning van de realisatiefase (in principe drie jaar) inclusief de benodigde vergunningverlening, meldingen, ontheffingen en overige procedures zoals grondaankoop.
- Procesontwerp (waaronder participatie), afstemming met andere (deel)projecten in de vorm van een uitvoeringsstrategie (als onderdeel van de bestuursovereenkomst), risicodossier (inclusief beheersmaatregelen en verantwoordelijkheidsverdeling), en strategie gericht op het omgaan met omgevingsveranderingen tijdens de realisatiefase.
- Beschrijving van de stappen om te komen tot de opleveringsbeslissing om de realisatiefase af te ronden.
- In de projectbeslissing staat aangegeven of er een opleveringstoets zal zijn (verplicht bij Tracéwetprojecten) en zo ja, op welk moment en over welke effecten gerapporteerd wordt.

¹⁵ Voor zover het project MER-plichtig is.

Indien de Tracéwet van toepassing is, valt de projectbeslissing samen met het tracébesluit (TB).

Toelichting Informatieprofiel

Op een aantal elementen van het informatieprofiel wordt hieronder specifiek ingegaan.

IV. Financiën

In het geval van hoofdwatersystemen, hoofdwegen en hoofdvaarwegen wordt de kostenraming opgesteld conform de SSK-methodiek. Hierbij wordt de Life Cycle Cost (LCC) benadering aangehouden.

VI. Aanpak vervolg

In het kader van de relatie opdrachtgever – opdrachtnemer dienen nadere afspraken te worden gemaakt over het daadwerkelijk starten met de uitvoering en de grondverwerving. Het gaat hierbij dan om het geven van de (interne) opdracht aan RWS, ProRail en/of decentrale overheid. Bij vroege marktbetrokkenheid/innovatieve aanbesteding kan een deel van de aanbestedingsprocedure in gang worden gezet voorafgaand aan de definitieve projectbeslissing. Hierover dienen afspraken te worden gemaakt tussen de opdrachtgever en de opdrachtnemer.

Opleveringstoets

Op projecten waarop de Tracéwet van toepassing is, vindt de zogeheten opleveringstoets plaats. Uit de opleveringstoets blijkt of het project voldoet aan de milieuaspecten zoals die in het tracébesluit staan. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de programma's voor lucht en geluid. In het tracébesluit is opgenomen wanneer de toets wordt uitgevoerd. De uitkomsten worden gerapporteerd aan de Tweede Kamer. Indien nodig volgen extra maatregelen.

Bij niet-Tracéwetprojecten is een opleveringstoets optioneel. In de projectbeslissing staat aangegeven of er een opleveringstoets zal zijn en zo ja, op welk moment en over welke effecten gerapporteerd wordt.

De opleveringstoets maakt geen onderdeel uit van de opleveringsbeslissing.

OPLEVERINGSBESLISSING (beslismoment 4)

- Nadat een positieve projectbeslissing is genomen, wordt gestart met de realisatiefase.
- De trekker van de realisatie is verantwoordelijk voor het aanleveren van de informatie conform het informatieprofiel 'Opleveringsbeslissing'.
- Op basis van de opleveringsrapportage wordt door de bevoegde bewindsper(o)n(en) in overleg met de betrokken decentrale overheden door middel van een opleveringsbeslissing bepaald of het project/programma kan worden afgerond.
- Bij het (deel)project waarbij sprake is van subsidieverlening vindt de eindafrekening plaats.
- De opleveringsbeslissing wordt in principe drie jaar na de projectbeslissing genomen.
- De opleveringsbeslissing wordt aan de Tweede Kamer gemeld.

Beschrijving

Nadat in het bestuurlijk overleg de projectbeslissing is genomen, kan worden gestart met de realisatiefase. Met de voorbereiding van de realisatie kan mogelijk al eerder worden gestart. Kern van de realisatiefase is dat het (deel)project wordt gerealiseerd. De realisatiefase wordt afgerond met een opleveringsbeslissing. Deze wordt in principe drie jaar na de projectbeslissing genomen, tenzij hierover andere afspraken zijn gemaakt.

Essentie van de opleveringsbeslissing is dat verantwoording wordt afgelegd over de uitvoering van het (deel)project dan wel programma. De opleveringsbeslissing wordt genomen door de desbetreffende beleids-dg, die daarmee tevens decharge verleent aan de uitvoeringsorganisatie. Indien er overeenstemming is tussen betrokken partijen, hoeft er in deze fase geen bestuurlijk overleg plaats te vinden.

De opleveringsbeslissing wordt genomen op basis van de eindafrekening. Deze wordt opgesteld op basis van een eindverslag. Het eindverslag bestaat uit de financiële verantwoording over de totale projectkosten (inclusief accountantsverklaring, slotdeclaratie en eventuele nabetalings) en de verantwoording van het aanlegproces, de gerealiseerde scope en het verloop in de tijd. Ook wordt een inschatting gegeven van de jaarlijkse B&O kosten in lijn met de eerdere LCC afspraken.

Bij een (deel)project waarbij sprake is van subsidieverlening wordt het laatste deel van de subsidie uitgekeerd als de definitieve kosten zijn opgemaakt. Daartoe dient de eindafrekening op basis van een eindverslag, financiële verantwoording over de totale projectkosten (inclusief accountantsverklaring en slotdeclaratie) te worden aangeboden.

Een opleveringsbeslissing wordt genomen indien:

- de eindafrekening voldoet aan de vereisten zoals contractueel is vastgelegd,
- er is voldaan aan de inhoudelijke vereisten conform het informatieprofiel.

Indien niet aan alle bovenstaande punten wordt voldaan, wordt er geen opleveringsbeslissing genomen.

De opleveringsbeslissing wordt aan de Tweede Kamer gemeld. De betrokken decentrale overheden informeren ook de desbetreffende Staten en Raden.

Nadat de opleveringsbeslissing is genomen maakt het resultaat van het project deel uit van het bestaande areaal. Het (voormalige) project wordt vervolgens opgenomen in het reguliere beheer- en onderhoudsproces. Bij beschikbaarheidvergoedingen in een Design, Build, Finance and Maintenance (DBFM) contract, die beginnen na ingebruikname, lopen de financiële verplichtingen nog een langere periode door.

De wezenlijke kenmerken van een project die van belang kunnen zijn voor het reguliere beheer en onderhoud, maar ook voor de vervanging na verloop van lange tijd, dienen goed te worden gedocumenteerd. Dit is in het bijzonder van belang bij kunstwerken, waar het bijvoorbeeld gaat om de constructieve gegevens en over de ICT-systemen.

De opleveringsbeslissing bevat informatie over wat de aanleg werkelijk gekost heeft. In welke mate omgevingseffecten optreden blijkt pas na verloop van tijd in de gebruiksfase. Deze komen niet aan de orde in de opleveringsbeslissing, maar in de opleverings-toets.

INFORMATIEPROFIEL OPLEVERINGSBESLISSING

I. Opgaven / probleemanalyse

- Afleggen van verantwoording over opgeleverd project t.a.v. scope en eindafrekening.
- Vastleggen van relevante kenmerken van het project t.b.v. het gebruik.

II. Oplossingsrichtingen

- Opleveringsrapportage/brief met weergave van het verloop van de aanleg, de gerealiseerde scope, de werkelijk gedane uitgaven en eventuele aandachtspunten voor beheer en onderhoud.
- Registratie en archivering van wezenlijke kenmerken van het project, die ook na verloop van een langere periode van belang kunnen zijn bij onderhoud of vervanging.

III. Betrokken partijen

- Uitvoeringsorganisatie
- Opdrachtgever
- Beheerder
- Netwerkmanager

IV. Financiën

- Wijze van besteding projectbudget over de uitvoeringsperiode.
- Nog uit te geven restbetalingen en eventuele risico's bij verdere afhandeling (zoals claims) op basis van voorlopige eindafrekening.
- Afspraken over B&O budget.
- Indien subsidieverlening: eindafrekening op basis van een verslag, financiële verantwoording over de totale projectkosten (inclusief accountantsverklaring en slotdeclaratie).
- Afspraken over verder onderhoudskosten, beschikbaarheidsvergoedingen en/of kwaliteitsverplichtingen.

V. Besluitvorming

- Data van oplevering en ingebruikname (en verantwoording eventuele vertraging of versnelling ten opzichte van de planning bij aanvang project).

VI. Aanpak vervolg

- Afspraken over evaluatie (ex post).

Toelichting Informatieprofiel

Op een aantal elementen van het informatieprofiel wordt hieronder specifiek ingegaan.

VI. Aanpak

Evaluatie van projecten gebeurt ex ante in de verkenningsfase via MER en MKBA conform OEI per project (effectvoorspelling, afweging verwachte kosten en baten). Evaluatie ex post vindt periodiek plaats over de projecten heen geclusterd naar thema's (bijvoorbeeld geluid en lucht).

Disclaimer

Benadrukt wordt dat deze publicatie de stand van zaken van november 2011 weergeeft. Voor meer informatie over de laatste stand van zaken kunt u contact opnemen met het ministerie van Infrastructuur en Milieu, directoraat-generaal Ruimte en Water, directie Gebieden en Projecten, afdeling MIRT.

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft de in deze publicatie opgenomen gegevens zorgvuldig verzameld naar de laatste stand van wet- en regelgeving. Desondanks kunnen er onjuistheden in deze publicatie voorkomen. Het rijk sluit, mede ten behoeve van degenen die aan deze publicatie hebben meegewerkt, iedere aansprakelijkheid uit voor schade die uit het gebruik van de hierin opgenomen gegevens mocht voortvloeien. Aan de inhoud van deze publicatie kunnen geen zelfstandige rechten worden ontleend.

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Kijk voor meer informatie op
www.mirtprojectenboek.nl
www.tracemer.nl

ISBN/EAN: 978-94-91356-00-1

november 2011 | CD0911JU026